

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 30.

Lördagen den 3 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Att Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, Generallöjtnanten Grefve C. M. Björnstjerna är af illamående för närvarande hindrad att lemna sina rum, intygar.

Stockholm den 3 April 1880.

Adolf Kjellberg.
Med. Doktor.

§ 2.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Attonde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 13.

Mom. a),

hvilket moment bifölls.

I *mom. b)* hade Utskottet utlåtits sig öfver följande inom Andra Kammaren afgifna motioner, nemligen:

Herr *C. E. Casparssons* motion N:o 6, deruti föreslagits, att Riksdagen för sin del ville besluta, att biträdande lärare och lärarinna vid folkskola måtte under enahanda vilkor, som uti Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 äro bestämda, komma i åtnjutande af den löneförbättring, som åt lärare och lärarinna vid småskola är medgifven; samt att, för den händelse nuvarande anslag härtill skulle befinnas otillräckligt, detsamma måtte, efter utredning af Stats-Utskottet, höjas till för detta ändamål erforderligt belopp; och

Om löneförbättring åt biträdande lärare vid folkskolor.

Herr *J. O. Boströms* motion N:o 21, innehållande det förslag, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att skoldistrikt skulle ega att, för aflönande af biträdande lärare eller lärarinnor vid folkskolor samt lärare och lärarinnor vid mindre skolor, af statsmedel undfå enahanda bidrag,

*Om löneför-
bättring åt bi-
trädande lä-
rare vid folk-
skolor.*
(Forts.)

som Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 för aflönande af lärare och lärarinnor vid småskolor medgifver under de vilkor, som denna Kongl. kungörelse för dessa bidrags erhållande bestämmer.

Och hade Utskottet, på anförda skäl, gjort en så lydande hemställan:

»att Riksdagen, i anledning af Herrar C. E. Casparssons och J. O. Boströms ofvan berörda framställningar, må för sin del besluta, att hvad genom Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 angående ytterligare lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid småskolor förordnats, må tillämpas jemväl i fråga om biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, bland hvilka inbegripas lärare och lärarinnor vid mindre skolor, samt för sådant ändamål förslagsanslaget till »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» höjas med 22,000 kronor, eller från 2,260,000 kronor till 2,282,000 kronor».

Efter föredragning häraf yttrade

Herr Ola Andersson i Burlöf: Hvad motionärerna här föreslagit är nog befogadt, och jag för min del önskar äfven framgång derät -- i hufvudsaken. Dock torde kunna ifrågasättas, huruvida målet bäst vinnes genom att bifalla Stats-Utskottets förslag eller att, såsom Första Kammaren lärer hafva gjort, återremittera detsamma. Denna återremiss har icke skett i syfte att få någon förändring i sak utan endast afsett en ändring i sjelfva skrifsättet, som kanske kunde vara välbetänkt. Man skall nemligen, då man hänvisar till författningen af den 11 Januari 1878, der finna sådana stadganden, angående de kunskapsmått, småskolelärare och lärarinnor skola innehafva, att dessa ej lämpligen passa in på biträdande lärare i folkskolan. Af detta skäl har också punkten återremitterats af Första Kammaren, och för min del tror jag äfven att sakens framgång bäst befrämjas genom en återremiss.

Herr Key: Att Stats-Utskottet tillstyrkt Herrar Casparssons och Boströms ifrågavarande motioner på sätt det gjort, har berott på upplysningar, som lemnats från Ecklesiastikdepartementet, der Utskottets andra utgiftsafdelning vid frågans behandling gjort några förfrågningar rörande tolkningen af Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 i det hänseende den föregående talaren nämnde. Denna kungörelse innehåller, att till aflönande af lärare eller lärarinna vid småskola eger skoldistrikt att under vissa vilkor af statsmedel erhålla 25 kronor utöfver det belopp af 125 kronor, som erhålles på grund af Kongl. kungörelsen den 16 Juni 1875. Afdelningens förfrågningar gälde dels antalet biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, dels huru stort statsbidrag erfordrades för att desse skulle komma i åtnjutande af de förmåner, som enligt sistberörda kungörelse tillförsäkrats lärare och lärarinnor vid folkskolor. Härpå lemnades från Ecklesiastikdepartementet det svar, att nyssnämnda antal vid 1878 års slut utgjorde 873, och att det statsbidrag, som för nämnda ändamål erfordrades, komme att belöpa sig till 21,825 kronor. Sedermera begärde afdelningen upp-

lysning om uti detta antal 873 äfven inbegrepos lärare och lärarinnor vid s. k. mindre folkskolor, äfvensom, derest så icke vore fallet, hvilket belopp erfordrades för att bereda jemväl denna lärarepersonal samma förmån, som vore ifrågasatt för biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor. Derpå svarades från Ecklesiastikdepartementet, att lärare och lärarinnor i mindre folkskolor kallas biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor och således voro inberäknade uti förutnämnda summa. På grund af dessa upplysningar har Utskottet fattat sitt beslut, och jag tror, att Kammaren med skäl kan biträda detsamma. Ty följden deraf skulle endast blifva att, då nu Första Kammaren återremitterat ärendet, Utskottet komme att uppmana samma Kammare att i ärendet fatta beslut, och om då detta får någon annan, men icke alltför olika formulering mot det, som Andra Kammaren fattat, torde, då beslutet i sak antagligen blir detsamma, det icke alls blifva svårt för Utskottet att åstadkomma denna lilla sammanjemkning.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de yrkanden, som blifvit gjorda, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 14.

Utskottet hade hemställt,

att af Kongl. Maj:t gjord framställning om förhöjande af det årliga anslaget till Medicinalstyrelsen med 1,200 kronor, hvilket belopp skulle användas till arfvode för revision af hospitalens räkenskaper, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, mot hvilken Herrar *L. Nordenfelt*, Grefve *G. Sparre*, Grefve *C. Beck-Friis*, *F. Hedenstjerna* och *K. O. Ljungqvist* inom Utskottet anmält reservation, anförde

Herr Statsrådet *Vult von Steyern*: Då Chefen för Ecklesiastikdepartementet beklagligtvis är af sjukdom hindrad att i afton vara närvarande i Kammaren, ber jag att i denna och möjligen i en af de följande punkterna, der Stats-Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, få på Departementschefens vägnar anföras de skäl, som legat till grund för den Kongl. propositionen.

Som bekant är, var ända till år 1876 Serafimerordensgillet öfverstyrelse för rikets hospital. I den för ordensgillet gällande stat fans uppfördt ett särskildt anslag såsom arfvode för verkställande af erforderlig revision utaf hospitalsräkenskaperna. Ar 1876 öfvertog Sundhetskollegiet vården af hospitalsväsendet, och samtidigt dermed öfverflyttades af Riksdagen nyss berörda anslag med ett belopp af 1,000 kronor till kollegiets stat. Då året derpå Sundhetskollegiet omorganiserades med benämning af medicinalstyrelse, uteslöts anslaget från

Om löneförbättring åt biträdande lärare vid folkskolor.
(Forts.)

Angående arfvode för revision af hospitalens räkenskaper.

*Angående
arfvoide för
revision af
hospitalens
räkenskaper.
(Forts.)*

den då fastställda staten i den mening, att det ifrågavarande revisionsarbetet icke skulle verkställas af Medicinalstyrelsen, utan af Kammarrätten. Departementschefen förklarade till statsrådsprotokollet, att det endast var under denna förutsättning, som han icke föreslog anslaget uppförande på Medicinalstyrelsens stat. Skulle således sistnämnde embetsverk fortfarande fått sig ålagdt revisionen af hospitalsräkenskaper, så hade anslaget blifvit begärdt och antagligen äfven af Riksdagen beviljadt, eftersom det afsåg ett af Riksdagen förut pröfvadt och godkänt behof. Då emellertid Kammarrättens stat två år derefter reglerades, hade Kongl. Maj:t och Riksdagen kommit på andra tankar angående den revision af räkenskaper, som hittills förrättats af de centrala embetsverken. Man ansåg nemligen, att det skulle leda till en verksammare kontroll, om dessa revisionsarbeten fortfarande utfördes af de myndigheter, under hvilka de redovisningsskyldige närmast lydde. I öfverensstämmelse med denna åsigt försågs Kammarrätten icke med den ökade arbetskraft, som skulle hafva fordrats för att öfvertaga det revisionsarbete, hvarom här är fråga. Detta skall alltså fortfarande tillhöra Medicinalstyrelsen, men nämnda embetsverk har icke något anslag att för ändamålet disponera.

Visserligen har Stats-Utskottet erinrat, att bland villkoren för åtnjutande af aflöningsförmåner enligt den nya staten för Medicinalstyrelsen förekommer, att »embets- och tjenstemän vid nämnda styrelse skola vara underkastade den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af styrelsen eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad»; och Utskottet anser såsom en följd häraf, att de göromål, hvarom nu är fråga, »lära kunna utan särskild godtgörelse åläggas någon af styrelsens ordinarie tjenstemän». Jag tror dock, att nämnda vilkor egentligen syfta på en annan organisation af sjelfva embetsverket, på en förändrad fördelning mellan tjenstemännen af de embetsverket redan tillhörande arbeten; och att det ingalunda kan betyda, att ett arbete, som vid sjelfva löneregleringen förklarades tillhöra ett annat embetsverk, i följd hvaraf anslaget till Medicinalstyrelsen minskades med det belopp, som erfordrades för arbetets utförande, skulle kunna öfverflyttas på styrelsen och utan ersättning åläggas dess ordinarie tjenstemän.

Utskottet ger vidare en antydning om, att tillgång för ändamålet kunde beredas af de 11,000 kronor, som äro på Medicinalstyrelsens stat upptagna till medikamentsräkningars granskning, vikariatsersättning, renskrifning, tillfälliga biträden m. m. Härvid syftas förmodligen på den del af ifrågavarande anslag, som är afsedt till ersättning åt amanuenser och extra biträden och som belöper sig till 6,000 kronor. Men då detta anslag begärdes, redogjordes så fullständigt för huru det skulle användas, huru många amanuenser det skulle vara, vid hvilka arbeten hvarje amanuens skulle biträda, att detsamma kan anses vara i detalj granskadt af Stats-Utskottet. Att det skulle förslå äfven till andra ändamål, än hvarför det beviljats, kan därför icke gerna ifrågasättas.

Jag har velat anföra dessa skäl för den ifrågavarande Kongl. propositionen, ehuru jag väl inser, att det torde finnas ringa utsigt att

vinna Kammarens bifall till ett förslag, som blifvit af Kammarens samtliga ledamöter inom Stats-Utskottet afstyrkt.

*Angående
arfvode för
revision af
hospitalets
räkenskaper.
(Forts.)*

Herr Key: Det förhåller sig verkligen så, som Herr Statsrådet nyss nämnde, eller att det ifrågavarande revisionsbestyret blifvit skickadt fram och tillbaka emellan Kammarrätten och Medicinalstyrelsen, samt att ingendera vill kännas vid detsamma. Men Utskottet har det oakadt afstyrkt beviljandet af det begärda anslaget på, såsom jag tror, fullgoda skäl.

Innan Sundhetskollegium omorganiserades och erhöll benämningen Medicinalstyrelsen, hvilket skedde år 1877 — således för endast tre år sedan — voro på embetsverkets stat anslagne 1,200 kronor för medikamentsräkningars granskning, 1,200 kronor för amanuensbiträden, 1,950 kronor till arfvoden åt extra tjänstebiträden och 300 kronor till extra biträden, eller tillsammanlagdt ett anslag af 4,650 kronor. Numera finnes å Medicinalstyrelsens stat uppfördt ett anslag af 11,000 kronor till medikamentsräkningars granskning, vikariatsersättning, renskrifning m. m. eller för samma ändamål som det förra anslaget. Detta har således på den korta tiden af tre år förhöjts från 4,650 kronor till 11,000 kronor. Dertill kommer, att bland de för åtnjutande af den nya staten för Medicinalstyrelsen stadgade vilkor förekommer, att embets- eller tjänsteman vid nämnda styrelse skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af styrelsen eller dess särskilda afdelningar eller eljest *i allmänhet* kan varda stadgad. Detta skulle Medicinalstyrelsen underkasta sig, då den fick ny löneroglering och anslaget till extra biträden höjts från 4,650 till 11,000 kronor. Under sådana förhållanden, mine Herrar, och då staten så nyligen blifvit reglerad, kan man icke förtänka Utskottet, om det icke gått in på att bevilja ifrågavarande medel, utan ansett, att Medicinalstyrelsen med den redan beviljade betydliga förhöjningen och de vilkor, som äro fastade vid densamma, kan och bör icke blott *åläggas* utan sedermera *tillhållas*, om det behöfs, att fullgöra detta revisionsarbete. Det kan icke vara skäl att redan nu, så nyligen efter lönerogleringens fastställande, medgifva en ytterligare förhöjning i anslaget.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammarerna biföll Utskottets hemställan.

Punkterna 15—22.

Biföllos.

I *punkten 23* hade Utskottet hemställt,

att samtliga ordinarie anslag under Åttonde hufvudtiteln, som icke i det föregående af utlåtandet blifvit särskildt omförmälda, måtte uppföras till enahanda belopp, som i nu gällande riksstat finnes upptagna.

*Angående
ej särskildt
omförmälda
ordinarie
anslag.*

Angående
ej särskildt
omförmälda
ordinarie
anslag.
(Forts.)

Sedan denna punkt blifvit föredragen, begärdes ordet af

Friherre Nordenfalk som yttrade: Jag har i afseende på den nu föredragna punkten icke något yrkande att framställa, utan vill endast hos Utskottet anhålla, att en uppgift, som förekommer uti en till Utskottets betänkande fogad tabell, hvilken uppgift jag tror vara felaktig, måtte blifva rättad vid uppgörandet af nästa riksstat.

På pag. 52 i tabellen öfver de ordinarie anslagen under Åttonde hufvudtiteln upptages nemligen ett anslag af 60,800 kronor till akademien för de fria konsterna, »deraf reservationsanslag 9,000 kronor till utrikes resestipendier». Går jag åter till Riksdagens skrifvelse angående regleringen af utgifterna under Åttonde hufvudtiteln vid 1878 års riksdag, då den nya regleringen för akademien för de fria konsterna för första gången förekom, så finner jag i skrifvelsen, som har N:o 37 å pag. 20, att i det då för akademien beviljade anslaget (som för öfrigt slutar på samma siffra, som i betänkandets tabell) ingå två reservationsanslag, det ena på 90,000 och det andra på 12,400 kronor. Då således blott det ena af dessa reservationsanslag finnes upptaget i den af Utskottet nu upprättade tabellen, men icke det andra, tillåter jag mig anhålla, att Utskottet måtte observera detta förhållande och efter granskning af den uppgift jag meddelat föranstalta en rättelse härutinnan vid uppgörande af blifvande riksstat.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkterna 24 och 25.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 26.

Angående
anslag till
fortsättande af
universitets-
byggnaden i
Upsala.

Uti *mom. a)* hade Utskottet, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag om anvisande på extra stat för år 1881 af 150,000 kronor till fortsättande af universitetsbyggnaden i Upsala, hemställt,

att för nämnda ändamål måtte på extra stat för år 1881 anvisas 100,000 kronor.

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet afgifvits af Herrar *C. Ekman*, *L. Nordenfelt*, Grefve *C. Beck-Friis* och *K. O. Ljungqvist*, anförde

Herr *Hammarskjöld*: Jag måste besvära Kammaren med några upplysningar, rörande ifrågavarande punkt.

Enligt det kontrakt, som Upsala akademi har ingått med entreprenören, är det öfverenskommet, att byggnaden skall af honom fullbordas inom 1882 års slut. Detta kontrakt bestämmer äfven, vid hvilka tider ersättningen till entreprenören skall utgå. Men förutom

hvad entreprenören sålunda skall erhålla, finnas också åtskilliga andra med byggnaden förenade utgifter. Efter den beräkning, som blifvit mig lemnad af Akademiens rektor, komma de utgifter, som till och med 1880 års slut äro erforderliga för byggnadens fortsättande, antagligen att uppgå till omkring 490,000 kronor; hvartill komma beräkneliga utgifter under år 1881, antagligen stigande till 190,000 kronor. Om jag sammanlägger dessa belopp, blir slutsumman 680,000 kronor. De anslag, som akademien för ifrågavarande byggnad redan erhållit, utgjorde år 1878 150,000, 1879 100,000 och 1880 150,000, summa 400,000 kronor. Om nu de uppgifter, som blifvit mig lemnade, äro rigtiga, hvilket jag har all anledning antaga, och om akademien för år 1881 får ett anslag af 100,000 kronor, i hvilket fall summan af de under dessa år beviljade anslag blifver 500,000 kronor, skall således akademien af egna medel behöfva förskottera icke mindre än 180,000 kronor. Men ett så stort förskott mäktar akademien icke åstadkomma utan att sjelf upplåna penningar. Att besluta den nedsättning i anslaget, som Utskottet föreslagit, skulle således leda derhän, att akademien måste låna upp penningar under eu eller annan form. Men jag tillåter mig betvifla, att det kan vara förenligt med en god hushållning att tvinga offentliga institutioner att låna penningar och betala stora räntor och derigenom minska sina tillgångar.

Efter lemmandet af dessa upplysningar anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Key: Såsom Herrarne finna af Stats-Utskottets föreliggande betänkande, skulle universitetsbyggnaden i Lund blifva färdig nästa år, i anledning hvaraf akademiska konsistoriet i Lund och universitetskanslern hos Kongl. Maj:t begärt, att återstoden af det beviljade anslaget eller 150,000 kronor måtte under samma år få lyftas. Det oaktadt har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att endast 100,000 kronor af detta anslag måtte utgå under nästa år. Upsala universitetets nya byggnad skall deremot blifva färdig vida senare; men Kongl. Maj:t har likväl för denna universitetsbyggnad föreslagit ett högre belopp. Nu tyckte man i Stats-Utskottet, att, då Lunds universitet får hjälpa sig med 100,000 kronor, så borde Upsala universitet kunna reda sig med samma belopp, så mycket hellre som universitetshuset i Lund, som nämndt är, skall fullbordas förr än i Upsala.

Den ärade talare, som nyss hade ordet, omnämnde under förmidagen, att Upsala universitet hade till betäckande af *extra utgifter* för sin nybyggnad fått vidkännas så stora omkostnader, att universitetet icke hade råd att bekosta det anslag för botaniska trädgården, som då var i fråga, och att derföre Riksdagen borde bevilja de för ändamålet erforderliga medlen; och nu i afton yttrade samme talare, att universitetet skulle behöfva låna upp penningar, i händelse Riksdagen icke skulle bevilja det begärda beloppet oafkortadt. Det är visst möjligt, att akademien får vidtaga en sådan låneåtgärd, derest den begärda anslagssumman nedsättes; men akademien kan också göra det. Och om akademien icke är nöjd med de 750,000 kronor i ett för *allt*, som universitetsbyggnaden skulle komma att kosta, utan vill hafva denna byggnad grannare dekorerad och mera rikt ornamenterad,

Angående
anslag till
fortsättande af
universitets-
byggnaden i
Upsala.
(Forts.)

Angående
anslag till
fortsättande af
universitets-
byggnaden i
Upsala.
(Forts.)

så — får akademien antingen låna upp penningar mot de bästa möjliga villkor den kan åt sig utverka, eller ock i afseende på byggnadens magnificence — för att begagna ett känt landtmannauttryck — »rätta mun efter matsäcken». Men icke står det för lifvet att Upsala akademi, som skall hafva sin byggnad senare färdig, får större anslag än Lunds. Kan den senare akademien hjälpa sig med ett mindre anslag än den begärt, så bör äfven Upsala akademi kunna det. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Vult von Steyern: Jag ber blott att i anledning af den siste talarens yttrande få erinra, att orsaken till den af Kongl. Maj:t gjorda nedsättningen i anslaget för Lunds universitetsbyggnad var den, att från Lund begärts 50,000 kronor mer än som under de föregående åren å anslaget utgått.

Detsamma hände Upsala universitet förra året. Då begärdes derifrån 300,000 kronor för år 1880, men Kongl. Maj:t nedsatte beloppet till 150,000 kronor.

Herr Hammarskjöld: Jag ber att, i anledning af hvad nyss yttrades, få lemna två upplysningar, den ena, att de ursprungliga anslagen uppgå för Upsala akademis byggnad till 750,000 kronor och för Lunds till 450,000 kronor. Det måste derföre också vara klart, att på Upsala akademi måste belöpa ett större årsanslag än på Lunds.

Den andra upplysning jag ville lemna är, att, äfven om Kongl. Maj:ts förslag bifalles, Upsala akademi af egna medel nödgas för ändamålet släppa till 130,000 kronor, hvilket Kongl. Maj:t ej ifrågasatt att akademien skulle befrias ifrån. Och det är till dessa förskott, som reservfonden blifvit använd. Men 180,000 kronor kan akademien icke utbetala utan med tillhjälp af lån.

Det var endast dessa båda upplysningar jag ville lemna, på det att det icke måtte se ut, som om jag haft olika uppgifter nu och under förmiddagens debatt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen framställt propositioner enligt de meningar, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. b).

Bifölls.

Punkterna 27—30.

Blefvo äfvenledes bifallna.

Punkten 31.

I motion N:o 67 hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. Hedin*, under åberopande af ett utaf särskilde komiterade den 17 Maj

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.

1879 afgifvet underdånigt betänkande och förslag angående löne reglering för lärare vid rikets allmänna läroverk, vissa pedagogier, folkskolelärareseminarierna samt seminarium för bildande af lärarinnor, på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen måtte dels ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till reglering af lönerna för lärarne vid ofvannämnda läroanstalter, bygdt på det af komiterade utarbetade betänkan det, och med beräkning af en terminlig afgift af lärjungarne att ingå till statsverket, samt dels i afvaktan härå anvisa ett belopp af 115,000 kronor till löneförbättring för år 1881 åt de svagast aflönade lärarne, nemligen kolleger och adjunkter i 1:sta och 2:dra lönegraderna, så fördeladt, att de i 1:sta lönegraden finge 500 och de i 2:dra lönegraden 250 kronors lönetillägg.

Om löneförbättring åt vissa lärare
m. m.
(Forts.)

Utskottet, som i förevarande punkt afgifvit yttrande öfver berörda motion, hade hemställt,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Hedin yttrade: Jag skulle föfångt söka att fördölja, Herr Talman, att jag sällan här har tagit till ordet, nedtyngd af ett sådant missmod som denna gång. Det höglöfliga Stats-Utskottet, långt ifrån att ens med ett enda ord inlata sig på den sak, hvarom jag tagit mig friheten göra framställning, utan att i någon större eller mindre grad gilla själfva syftet i min motion, utan att mer eller mindre uttryckligt underkänna detta syfte, har blott på några rader yttrat sig om en annan sak, nemligen om möjligheten öfver hufvud att minska statens utgifter för den allmänna undervisningen. Stats-Utskottet har således funnit min motion icke förtjena något, icke ens det ringaste afseende. Jag vågar tro, att man skall förstå mig och icke klandra mig allt för mycket, om jag bekänner, att jag icke kan undertrycka uttalandet af mitt missmod, då jag jemför det snöpliga sätt, hvarpå Utskottet affärdat denna, i min tanke viktiga och angelägna sak, med den utförliga argumentation, den i sak ingående och sakrika argumentation, hvarmed Utskottet för några veckor sedan väpnade sig emot ett väckt förslag om en spritkontrollapparat. Skall jag nu häraf draga den slutsatsen, att Utskottet helt och hållet underkändt själfva syftet och grunden för motionen, funnit grunden och syftet helt och hållet oberättigade? Det antagandet synes mig omöjligt, *derföre* att det är ett faktum, som väl ingen lär vilja förneka, att en af de viktigaste tjänstemannacorpserna i vårt land, vår för sin skicklighet och sitt nit med rätt högt aktade elementarlärarecorps, är *sämre* aflönad än någon annan tjänstemannacorps och för öfrigt, oberoende af hvarje sådan jemförelse, måste erkännas vara *uselt* aflönad. Aterstår mig således icke något annat än det antagandet, att Utskottet funnit min framställning om denna sak så haltlös, så bristfällig, eller den utväg, som jag tilltrött mig kunna anvisa för frågans lösning, så gripen ur luften, att jag egentligen bort ådraga mig ett starkt klander, och att jag endast genom tillämpandet af en långt drifven skonsamhet undsluppit ett svar efter förtjenst.

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

Hvad är det då, och hvem är det, som ifrågavarande sak gäller? Omedelbart är det lärarne, medelbart, men icke derföre mindre, är det undervisningen, är det lärjungarne. Enligt min öfvertygelse är lärarens kall ett af de mest kropps- och själsansträngande, som gifves. Skötes det med den nitälskande personlighetens hela kraft, slites denna kraft snart upp. Den, som älskar lärarekallet, gifver sig dock, om han det kan, helt och hållet deråt, och han tröstar sig, ja han gläder sig vid tanken, att han genom sin uppoffring hos slägte efter slägte uppdragit bildningens blomster, bildningens frukt; men skall han kämpa med dagliga näringsomsorger, skall han med ansträngande arbete fylla hvarje stund mellan de många arbetstimmarne i skolan och för skolan, då synes det mig vara gifvet, att den undervisning, han meddelar, snart skall blifva själlös och mekanisk, att den skall stanna vid ett stereotypiskt upprepande af evigt enahanda frågor, och en lika stereotypisk fordran på evigt enahanda svar — i sanning en vanans nötta lexa, den der snarare skall vittna om *bokstafven som dödar*, än om den *ande som lefvande gör*. Derför har jag sagt, att denna sak och detta intresse är undervisningens, är lärjungarnes sak och intresse icke mindre än lärarens.

Jag vågar tillika säga, att lärarens uppgift numera är till och med svårare, än den tillföre varit. Hemmet har vant sig vid att på skolan kasta nära nog alla sina omsorger om barnens uppfostran; man väntar att skolan skall göra allt; på skolan vältrar man ansvaret för allt; på skolan ställes icke blott anspråk på undervisning, utan man fordrar äfven, att den skall äfven i öfrigt till god del sköta uppfostrarens kall. Jemväl i ett annat hänseende är lärarens uppgift nu svårare än förr. I decennier hafva vi nemligen sysselsatt oss med att reformera vart skolväsende; det har icke varit stora principiella reformer, utan många små och obetydliga förändringar, som den ena efter den andra blifvit införda. Hade vi ej här haft att lita till lärarnes skicklighet, nit och intresse, huru skulle icke då undervisningens behöriga gång i vida större mån än lyckligtvis skett, hafva blifvit störd af detta ständiga »lapp, lapp och ingen söm». Skola vi således kunna påräkna att fortfarande erhålla nitiske och förtjenstfulle lärare, på hvilka dylika anspråk kunna ställas, tillhör det oss ej då att tillse, att vi icke lemna dem utan tillfälle till anständig bergning? Det är den frågan, som jag hemställt till Riksdagens bepröfvande och behjertande. Stats-Utskottet har icke värdigats derpå lemna något svar.

Herr Key, hvilken inom Utskottet låtit anteckna sig såsom reservant vid föreliggande punkt, anförde: Den ärade talare, som nyss hade ordet, började sitt anförande med tillkännagifvande, att han med mismod och tvekan tog till ordet derför att, under det ett jemförelsevis ringa ärende i Stats-Utskottet kommit till del en lång och omsorgsfull utredning, den motivering, med hvilken Stats-Utskottet beledsagat sin afstyrkande hemställan å denna punkt, vore kort och knapphändig, och han förmodade, att deri skulle ligga ett underkännande af hans förslag och de skäl han till grund för detta förslag framburit. Jag skall med anledning deraf be att få omnämna något litet ur interiören vid Stats-Utskottets förhandlingar rörande denna fråga. Här

har verkligen icke, på sätt den ärade talaren nämnde, varit fråga om ett underkännande af den motivering och de skäl, han förebragt för sitt förslag, utan den korta motiveringen torde snarare få anses såsom ett bevis på den tveksamhet, som inom Utskottet har rådt och möjligen inom Riksdagens Kamrar råder i denna stora fråga, såsom ett bevis på frågans öfverväldigande och svårösta beskaffenhet.

Förhållandet var i själfva verket det, att motiveringen till Utskottets hemställan ursprungligen var tre gånger längre än den, som föreligger; men när man inom Utskottet började granska och kalfatra densamma, så ref den ene ned det till venster och den andre till höger, återstoden blef hvad Herrarne här se. Hela skolreformen genomgicks inom Utskottet; man diskuterade der frågan, huruvida undervisningen skulle vara fri, eller om den endast mot betalning borde meddelas; om man skulle stanna vid nuvarande statuter; vidare angående den klassiska och reala bildningen; latinare och realister stridde mot hvarandra: med ett ord, man skärskådade frågan från alla de olika synpunkter, som Herrarne själfva redan känna till, och hvarom vi inom kort få höra vidare talas, när Tillfälliga Utskottet kommer in med sitt utlåtande i anledning af de motioner, som blifvit vid denna riksdag i läroverksfrågan väckta inom denna Kammare.

Jag ber nu att få ur den gamla motiveringen, sådan den från afdelningen kom till Utskottet, uppläsa några rader. Herrarne torde nemligen hafva sig bekant, att i Stats-Utskottet, för att dels möjliggöra en hastig behandling, dels gifva ledamöterna tillfälle att sätta sig in i de gjorda förslagen, tryckas i manuskript alla statsregleringsutlåtanden och delas ut till utskottsledamöterna. Hvad Herrarne här se, är just återstoden af hvad afdelningens förslag innehöll. Afdelningen yttrade så här: »att ytterligare skäl för Utskottet att ej tillstyrka Riksdagen att i anledning af förevarande framställningar» — nemligen motionärens framställningar — »vidtaga någon åtgärd, har Utskottet funnit sig ega i den omständighet, att en lönereglering för lärarne vid de allmänna läroverken endast torde böra samt med afseende å kostnaderna kunna ega rum i sammanhang med vidtagande dels af genomgripande inskränkningar och förändringar i afseende å dessa läroverks organisation och dels af ändrade bestämmelser för examensfordringarne till inträde i statens tjänst, hvarom detta år inom Riksdagen äfven väckts särskilda förslag, hvilka framdeles, efter utredning af annat Utskott, blifva föremål för Riksdagens pröfning; vid hvilket förhållande Utskottet emellertid icke ansett det tillhöra sig att ingå i någon närmare undersökning rörande de förändringar, som må vara i berörda hänseenden erforderliga.»

I Utskottet fans, om jag så får uttrycka mig, en flygel till venster, hvilkens åsigt i fråga om motiveringen högerpartiet ref ner, hvaremot åtskilliga andra meningar, som högerpartiet framstälde, af venstermännen underkändes; och på det sättet blef motiveringen så knapphändig, som den i utskottsbetänkandet finnes framställd. Det lider väl icke heller något tvifvel, att man ju icke i en fråga så stor som den, hvilken af den ärade motionären här blifvit väckt, måste noga besinna sig, innan man inlåter sig på vidare öfverläggning deri eller beslutar en löneförhöjning för lärarne vid våra allmänna läroverk.

Om löneförbättring åt vissa lärare m. m.
(Forts.)

*Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)*

Hvarje, äfven den minsta, förändring i sådant syfte har så ofantliga dimensioner, att man ovilkorligen måste noga betänka, huruvida det icke må vara möjligt att inom ramen af den nu bestående kostnaden för desse läroverk kunna åstadkomma en löneförbättring genom inskränkningar i läroverkens antal, genom förminskande af klassernas antal o. s. v.; hvarförutom betänkligheterna måste gälla äfven den omständigheten, huruvida och i hvad mån den kostnadsfria, obligatoriska undervisningen bör i hela sin nuvarande utsträckning bibehållas, eller om någon inskränkning derutinnan i den rigtning, motionären önskat, bör vidtagas och derjemte — främst af allt — om ändring af de närvarande examensfordringarne till inträde i statens tjänst kan åstadkommas. På en, om jag så får säga, pedagogisk och detaljerad utredning i berörda hänseenden ansåg Stats-Utskottet emellertid det ej tillhöra sig att ingå. För min del tyckte jag dock, att Utskottet gerna hade kunnat i sin motivering åtminstone antydningvis omnämna den rigtning, hvilken man vid en blifvande omorganisation af läroverken borde inslå; och i sådant syfte har jag också vid denna punkt afgifvit min reservation: således icke för att i frågan komma till annat resultat än Utskottet, hvilket för närvarande är det enda resultatet man kan komma till, utan emedan jag tyckte att den motivering, hvarmed Utskottets afstyrkande hemställan beledsagades, var allt för knapphändig.

Jag har velat meddela dessa upplysningar och anhåller för öfrigt, att Stats-Utskottets förslag måtte af Kammaren bifallas.

Herr Gilljam: Det är mindre underligt, om det missmod, som den ärade motionären förklarade hafva trängt sig på honom i följd af den knapphändiga behandling, Utskottet egnat hans motion, delas af och kännes kanske i vida högre grad af dem, hvilka frågan närmast rör, nemligen de svenska allmänna läroverkens lärare, hvilka utan tvifvel ej kunna annat än med missmod betrakta den omständigheten, att Utskottet ej haft ett enda ord för erkännande af det ifrågasatta behovets verklighet; och ej heller ett ord, som tydt på, att något för dem kunde vara att uti ifrågavarande hänseende hoppas i den närmaste framtiden. Stats-Utskottets ärade vice ordförande har visserligen förklarat detta förhållande bero derpå, att det rådt en viss tveksamhet och stridiga åsichter vid frågans behandling i Utskottet, men i min tanke innehåller dock det framställda förslaget rätt mycket, om hvilket man svårligen kan vara tveksam eller hysa olika åsichter.

Det komitébetänkande, som af den ärade motionären blifvit omnämndt, är visserligen icke direkt utlemnadt till Riksdagens ledamöter; men helt visst har dess innehåll varit till fullo bekant för Stats-Utskottet. Detta betänkande innehåller en så fullständig och på så objektiva grunder stödd utredning af förhållandet med de ifrågavarande lärarnes aflöning, att till och med mången, som sjelf tillhör deras krets, deri fått en och annan upplysning, hvilken slagit honom med förvåning. Komitén har deri på det ovederläggigaste sätt bevisat, att den aflöning, som för närvarande bestås lärarne vid de allmänna läroverken, är i och för sig otillräcklig. Komitén har likaledes visat, att denna aflöning icke står i ett rimligt förhållande till de kompetensvilkor, som läraren har att uppfylla. Då den blifvande läraren, i all-

*Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)*

mänhet vid något mer än 19 års ålder, blifvit student, har han, för att blifva till lärareplats kompetent, först att genomgå en sjuårig kurs vid universitetet, derefter ytterligare ett år såsom profär, så att han ej förr än vid 28 års ålder inträder i skolans tjenst. Vidare måste han gå der två och ett halft å tre år såsom extra lärare; och sedan han derefter erhållit sin första ordinarie plats som adjunkt, får han 1,500 kronor i lön, hvilket belopp för närvarande uppbäres af 23 procent af adjunkterna vid våra elementarläroverk, män med en ålder af mellan 31 och 36 år. Men, tror kanske någon, dessa beställningar äro ju för sina innehafvare blott och bart öfvergångsplatser? Nej! De äro för de allra fleste bland dem deras direkta lefnadsmål; och det är blott undantagsvis en och annan af dem, som får befordran, vare sig på annat håll, eller till någon fördelaktigare befattning inom skolan. Efter vissa år uppflyttas visserligen lärarne i högre och högre lönegrader, och då man sålunda hör, att en adjunkt slutligen har 3,500 kronor och en lektor 4,500 kronor i lön, tycker man först, att detta icke låter så synnerligen illa; men icke desto mindre ådagalägger erfarenheten, att lärarne befinna sig i de mest tryckande ekonomiska förhållanden, ehuru sparsamheten är för dem en daglig vana och nödvändighet samt ofta går långt in på försakelsens område. Just i afseende härå har jag i berörda komitébetänkande funnit en upplysning, som icke kunnat annat än öfverraska mig. Då nemligen komitén reducerar lärarnes aflöning till lika form med den, hvarunder aflöningarne inom de numera nyreglerade embetsverken utgå, visar det sig, att vid jämförelse med desse en adjunkt har 1,800 kronors lön jemte två ålderstillägg efter 5 och 10 års tjenstgöring på 500 kronor vardera, och då man finner, att aflöningen uppgår endast till ett sådant belopp, får man mindre anledning att undra öfver, att läroverkens lärare hafva så svårt för att i ekonomiskt afseende reda sig. Vill man vidare anställa jämförelser med andra tjenstemän, som fått sina löner reglerade — och det må förlåtas lärarne att de göra sådana jämförelser; de missunna icke dem, som fått löneförhöjning, men de anse sig berättigade till en aflöning, som står i ett riktigt förhållande till hvad andra tjenstemän uppbära — så finner man i komitébetänkandet åtskilliga redogörelser i detta hänseende; men då motionären redan upptagit dessa i sin motion och de således varit tillgängliga och sannolikt äro bekanta för Kammarens ledamöter, vill jag nu icke upptaga tiden med att ånyo upprepa dem. De visa dock tillräckligt nog, att lärarne hafva skäl till missbelåtenhet, när de anställa sådana jämförelser. En den allra ytligaste blick på lefnadskostnaderna visar ock, att lönerna icke äro tillräckliga under nuvarande förhållanden, hvilket ärven komitén sökt visa med officiella intyg, såvidt sådana kunnat erhållas.

Den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet talade äfven om läroverkens omorganisation. Att härvid tveksamhet kan uppstå och mycken tveksamhet, erkännes gerna; men fråga är, om verkligen läroverkens omorganisation står i ett oupplösligt samband med frågan om att gifva lärarne i lön, hvad de behöfva och hvad de förtjena. Jag tror för min del, att Riksdagen, om den vill, skall lätt finna medel och sätt att bevilja lärarne, hvad de förtjena och böra hafva, utan att derigenom Riksdagens makt och myndighet, så vidt den sträcker sig

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

till omorganisationen af våra läroverk, i någon mån inskränkes. Jag är öfvertygad om, att det värda Stats-Utskottet har löst uppgifter af långt svårare beskaffenhet. Jag vill för öfrigt i afseende å denna omorganisation säga, att om den än började i dag, måste det dock kräfva lång tid, innan den hinner blifva genomförd, och det vore då en obilighet, om lärarne skulle behöfva vänta lika länge på en nödig löneförhöjning, eller åtminstone ända till dess Kongl. Maj:t och Riksdagen ens om sättet för denna omorganisations verkställande. Något band på lärarne behöfves för visso icke, ty vid alla de förändringar, läroverkens undervisningsplaner under de sista åren genomgått, hafva lärarne visat en fullkomlig loyauté, och, ehuru de många gånger kunnat hafva anledning att vara mindre nöjda med dessa ändringar, hafva de dock alltid gjort, hvad i deras förmåga stått, för att sätta sig in i de nya förhållandena och af dem afvinna den största möjliga frukt.

Jag vågar derföre hoppas, att, om det än nu icke är att tänka på att få någon ändring i Utskottets förslag, Andra Kammarens ledamöter likväl skola bibehålla lärarne i välvillig hägkomst, och att om, såsom jag antager, det icke skall behöfva dröja längre än till nästa riksdag, innan Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägger förslag om nödig löneförbättring för lärarecorpsen, Andra Kammaren då skall välvilligt mottaga ett sådant förslag.

Herr Lönegren: Redan innan jag genomläst det omnämnda komitébetänkandet, i hvilket frågan om elementarlärarnes lönevilkor behandlas, hade jag klart för mig och var fullt öfvertygad om, att de klagomål, som från alla håll förspörjas öfver dessa lönevilkors otillräcklighet, äro fullt befogade, och att staten således har ovilkorlig pligt, att, så fort ske kan, afhjelpa den brist, lärarne nu lida. I samma komitébetänkande uppgifves det belopp, som arligen erfordras för afhjelpande af denna brist, men denna summa är verkligen så stor, att den nästan är afskräckande. Jag tror derför, att det skulle helsas med mycken glädje, om ett förslag blefve framlagdt, hvarigenom både lärarnes rättmätiga anspråk på löneförbättring kunde tillgodoses och en minskning i den uppgifna summan vinnas. Jag vill icke påstå, att det förslag jag nu i detta hänseende vill framställa är acceptabelt, men jag har ansett mig i anseende till frågans vigt skyldig att utsäga mina tankar i denna sak till det afseende, de må anses förtjena.

Man har jemfört lärarnes aflöningsvilkor med dem, som blifvit bestämda för åtskilliga civila tjenstemän, deribland ock de vid tullverket anställda, och i afseende på dessa tagit till jemförelsepunkt medelbeloppet af deras aflöning i hvarje grad. Inom tullverket finnas nemligen nu inom hvarje tjenstegrad flera lönegrader. Så hafva tullförvaltarnes löneinkomster från 6,000 kronor och ned till 2,700 kronor med flera mellangrader, och är aflöningen bestämd med afseende på det ansvar och det arbete, som åligger tjenstens innehafvare. Det kan ej vara min mening att föreslå, att lika många aflöningsgrader skulle bestämmas för lärarne, ty det vore utan tvifvel olämpligt; men jag tror, att man med fog skulle kunna påyrka, att två lönegrader blefve bestämda för hvarje tjenstegrad, jag anser det nemligen icke vara rätt och billigt, att en lärare, som endast har 5 eller 6 lärjungar, skall uppbära lika

stor lön som en annan i samma grad, den der har att meddela undervisning åt 30 eller derutöfver, och en sådan skilnad i lärjungarnes antal lärar ej vara ovanlig. Vid de större läroverken, såsom i Stockholm, Göteborg och Malmö, hafva lärarne ett mycket stort antal lärjungar, utan att likväl hafva större aflöning än motsvarande lärare t. ex. i Strengnäs, Vestervik och Nyköping, der lärjungarnes antal är jembförelsevis ringa. Om man häremot invänder, att lärarne i alla händelser egna samma tid åt undervisningen, så vill jag i det afseendet genmäla, att den, som har t. ex. 20 lärjungar, ovilkorligen måste hafva mycket mer arbete än den, som endast har 5, och skilnaden i arbete blir ännu mera känbar i de klasser, der läraren, utom den muntliga undervisningen, äfven har sig ålagdt att genomgå och rätta lärjungarnes skriftliga uppsatser. Man kunde emot en sådan anordning äfven invända, att den skulle framkalla en mängd transportansökningar. Ehuru jag ingalunda förbiser olägenheterna häraf, då jag nog vet att täta ombyten af lärare menligt inverka på undervisningen, föreställer jag mig likväl, att man icke i någon nämnvärd grad har sådana att befara, ty, i likhet med hvarje annan tjänsteman, skall säkerligen äfven läraren noga betänka sig, innan han söker transport, och dervid taga i betraktande icke blott den högre aflöning som genom transporten kan vinnas, utan äfven det ökade arbete och den dyrare lefnadskostnad han på den främmande orten måste underkasta sig. Nu förhåller det sig ofta så, att den lärare, som har det drygaste arbetet, äfven är underkastad de drygaste lefnadskostnaderna. Genom en sådan anordning, att hvarje tjänstegrad delades i två lönegrader, tror jag, att en ej så obetydlig minskning i anslagsbehofvet skulle kunna vinnas. Men någon viss siffra i detta afseende kan jag icke uppgifva, emedan den ju måste bero på den indelning af tjänsterna, som kan komma att ega rum.

Hvad angår den föreslagna terminsafgiften, genom hvilken staten skulle erhålla ersättning för en stor del af det förhöjda löneanslaget, måste jag erkänna, att jag icke vill vara med om en sådan. Den princip, som i detta fall hittills varit gällande i vårt land, att all offentlig undervisning bör vara fri och lika tillgänglig för alla samhällsklasser, tror jag vara så stor och så god, att man noga bör hålla och taga vara uppå den. Undervisningen är väl icke heller för närvarande alldeles fri, ty redan nu finnes en, ehuru ringa, afgift påbjuden, i olika läroverk utgående till olika belopp. I Norrköping t. ex. är denna afgift 33 kronor för hela läsåret, och denna afgift är så ringa, att väl de flesta kunna reda sig dermed. Men saken gestaltar sig annorlunda om, såsom föreslaget är, afgiften höjes med 50 kronor pro anno, då blir erläggandet säkerligen för mångt mindre bemedladt hem ganska svårt att fullgöra och troligen skulle, om en så hög afgift påbjödes, lärjungarnes antal betydligt minskas och mången yngling nödgas gå ifrån läroverket utan att der hafva avslutat sina studier. Deraf skulle också följa, att den inkomst för staten, som af dessa afgifter påräknas, blefve betydligt reducerad.

Då Herr Hedins motion afser att så fort som möjligt få den ifrågasatta löneförhöjningsfrågan utredd och afgjord, samt att löneförbättring redan från och med nästa år skulle kunna beredas de svagast aflönade lärarne: adjunkter och kolleger i de två lägsta lönegraderna,

Om löneförbättring åt vissa lärare m. m.
(Forts.)

*Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)*

vill jag för min del gerna bifalla densamma, med undantag likväl af förslaget om terminsafgiften till staten. Helst skulle jag dock sett ett fullständigt förslag till omreglering af elementarlärarnes lönevilkor nu förelegat till afgörande och att detta förslag blifvit af regeringen framlagdt.

Herr Hedin: Jag har två anledningar till erkänsla emot den ärade reservanten och vice ordföranden i Stats-Utskottet för de upplysningar, han meddelat. Af dem har nemligen framgått, att Stats-Utskottet icke med fullt så likgiltiga ögon betraktat frågan, som jag föreställt mig och på grund af beskaffenheten utaf Utskottets utlåtande måst antaga. Vidare glädde det mig att höra, att han för sin del, i fråga om de reformer, hvilka man velat sammanknyta med lönerregleringen för lärarne vid elementarläroverken, inskränker sig till några stora principiella hufvudsaker, ur hvilka, enligt min öfvertygelse, allt det öfriga sedermera kan genom en naturenlig utveckling härflyta. I de ord, han uppläste, förekom en antydning derom, att man önskade indragandet af öfverflödiga läroverk och måhända äfven öfverflödiga klasser. Deri instämmer jag med honom helt och hållet, och för min del är jag öfvertygad, att på denna väg, — naturligtvis icke på en gång, men efter hand, — besparingar kunna göras uppgående till 100 tusentals kronor. Vidare är jag fullkomligt ense med honom i ett annat väsentligt afseende. Jag håller nemligen före, att reformens A och O eller sjelfva dess kärnpunkt ligger icke inom skolan utan vid universitetet, i gällande föreskrifter om akademiska grader och embetsexamina. Det är der reformerna skola börja. Ett och annat dertill skulle också kunna nämnas. Går man så till väga, är jag öfvertygad, att man äfven skall kunna reformera skolan i god riktning, utan att vare sig omstörta den eller, relativt taget, särdeles mycket störa dess ro. Jag gläder mig i sanning på förhand öfver, att jag i den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet har en bundsförvandt i den reformstrid, som i detta afseende utan tvifvel kommer att inom kort utbryta. Jag önskar att hans åsigtter då må göra sig gällande. Men gar det aterigen så, att man på en gång skall taga alla upptänkbara frågor, stora och små, alla princip- och detaljfrågor, alla frågor om läroverkens både inre och yttre organisation, som en liflig fantasi kan bringa fram, och kasta allt detta i en reform-jättegröta, då ser jag icke annat, än att resultatet skall blifva en verklig förödelsens styggelse; och på denna väg komma vi hvarken till några reformer eller till någon lönerreglering. Detta var den andra anledningen till belåtenhet jag velat uttrycka, då jag såg, att jag i denna strid har en bundsförvandt i Stats-Utskottets ärade vice ordförande.

Herr Nils Petersson: Det må icke förtänkas den ärade motionären, att han känner sig missmodig öfver, att hans motion af Utskottet afstyrkts och troligen af Kammaren afslås, ty det lärer väl hvar och en känna sig vid dylika tillfällen; och då nu föreliggande fråga är af ganska stor betydelse, torde denna känsla af missmod hos motionären vara i samma mån större.

Jag vill emellertid hemställa, huruvida motionären sjelf icke tänkt på, att förhållandena nu äro något annorlunda, än då hans förslag väcktes, i följd deraf att sedermera äfven andra motioner i Kammaren blifvit väckta rörande omorganisation af elementarläroverken. Detta är en så stor fråga, att den behöfver tagas i noga beaktande; och jag undrar, om icke ett bifall till förevarande motion skulle i någon mån motverka framgången af de öfriga motioner, som väckts i syfte att omorganisera vara elementarläroverk. Jag tror äfven, att frågan i och för sig sjelf blifvit, om jag så får uttrycka mig, något för tidigt väckt, ty så länge man icke slutat med löneregleringen för embets- och tjänstemännen i allmänhet, bör man icke börja på med en ny reglering för elementarläraryn, hvilka ju för icke så länge sedan fått sina löner reglerade. För öfrigt tycker jag motionären borde hafva insett, att nu icke är rätta tidpunkten att framkomma med begäran om ett anslag, som visserligen fått namn af löneförbättring, men i sjelfva verket icke är något annat än hvad förr kallades dyrtidstillägg.

Det har vidare framhållits, att lärarne äro svagt aflönade. Jag vill icke bestrida, att så är förhållandet, då man jemför dem med andra tjänstemän, hvilkas löner på senare åren reglerats. Men deras löner äro dock icke så orimligt små, som man här velat framhålla; ty vi hafva i dag hört, att det finnes komministrar, som icke hafva mer än 800 kronor i lön, och pastorsadjunkter, som endast hafva 500 kronor, och dessa personer hafva dock i likhet med elementarläraryn fått genomgå en akademisk kurs. Således finnes det i Sverige många andra tjänstemän, som hafva ännu mindre löner än elementarläraryn; och vill man taga exempel från Danmark, så torde det icke vara obekant, att lärarnes löner der äro betydligt lägre än i Sverige. Man har emellertid här blifvit van vid höga löner, och då så är, är det helt naturligt, att man vill hafva höga löner för alla.

Man bör således efter mitt förmenande icke förvåna sig öfver, att Utskottet afstyrkt denna motion, ehuru det må vara sant, att motiveeringen i och för sig är något knapphändig. Denna fråga är dock, såsom vice ordföranden i Stats-Utskottet nämnde, en så vidt omfattande fråga, att man icke bör gifva på hand derpå, förrän man sett resultatet af de andra motionerna, som i samma fråga blifvit väckte. Jag tror, att hvar och en, som närmare tänker på saken, skall inse, att Utskottet icke kunnat komma till annat resultat än Utskottet gjort, och hvartill jag för min del yrkar bifall.

Herr Liss Olof Larsson: Det är visserligen temligen öfverflödigt att yttra sig i denna fråga, då intet annat yrkande framstälts än bifall till Utskottets förslag, men då de yttranden, som följts af de föregående talarne, med undantag af den sista, gått i den riktning, att det skulle anses nästan såsom en skyldighet för Kongl. Maj:ts regering att till nästa Riksdag inkomma med förslag till ny lönereglering för elementarläraryn, har jag, för min del, såsom icke angelägen derom, ansett mig böra uttala några ord i denna fråga.

Det har från stockholmsbänken blifvit sagdt, att man med missmod och vemod läst detta Utskottets betänkande och funnit det underligt, att Utskottet så knapphändigt affärdat motionen. För min

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

del får jag säga, att jag med missmod och vemod sett denna fråga framställd, då det icke är många år sedan elementarlärarnes löner reglerades. Det var nemligen år 1874, då alla embets- och tjänstemän inkommo till Kongl. Maj:t med begäran om löneförbättring; men Riksdagen afslog alla dessa framställningar, utom för elementarlärarne, som fingo sina löner förbättrade jemväl för det löpande statsregleringsåret och således erhöilo en förmån framför alla öfriga tjänstemän. Detta var början till den stora omregleringen af tjänstemännens löner, och denna början skedde just samma år, då — om jag så får uttrycka mig — välmakten i landet stod på sin höjd, då vi hade att fröjda oss åt de mest briljanta konjunkturer, vi någonsin här i landet upplefvat. Just detta år, 1874, höjde Riksdagen lönerna för elementarläroverkens lärarepersonal. Men i år eller endast 6 år derefter, då ställningen i landet är långt ifrån lysande, då, ehuru under dessa 6 år lönerna för den ena tjänstemannacorpsen efter den andra reglerats, likväl åtskilliga verk och tjänstemannacorpsar ännu kvarstå oreglerade och således det allmänna regleringsarbetet ännu ej hunnit sitt slut, så kommer man likväl och begär, att Riksdagen skall om igen reglera lönerna för den tjänstemannacorps, som först bland alla kom i åtnjutande af förhöjd aflönning. När man på detta sätt sträfvar att oupphörligt reglera och höja aflöningsstaterna för våra allmänna verk och institutioner, må man ej förundra sig öfver, att det finnes personer, som tro, att landet ej har råd att på detta vis oupphörligt öka lönerna för statens embets- och tjänstemän, utan att landet åtminstone bör få andrum någon tid för att se, huru de senast fastställda regleringarne sla sig ut i tillämpningen.

Man har velat framhålla, att elementarlärarne äro sämre aflönade än andra tjänstemän, hvilka på sista tiden fått nya löner. På sätt och vis kan detta sägas vara sanning, men i händelse en jemförelse i detta fall skall ega rum, får man jemväl taga i betraktande, huru mycken tid som egnas åt de olika tjänsterna. Lärarne hafva en särdeles lång semester eller ferier om året, och om man skulle i timmar beräkna det arbete t. ex. en lektor egnar sin tjänst, torde det ej på långt när uppgå till det antal timmar, som egnas tjänsten af en tjänstjeman i något af de civila embetsverken.

I fråga om lärarecorpsen förekommer vidare en annan omständighet, som jag här tager mig friheten vidröra. Det är mig bekant, att lärare finnas vid statens allmänna läroverk, hvilka på ända till 15 år ej sjelfva skött sina befattningar, utan hållit sig vikarier. Sjelfva hafva de under hela tiden sutit med andra tjänster, hvilket dock ej hindrat, att de hvart femte år uppflyttats i högre lönegrad, oaktadt de, som sagdt, under tiden icke ens tittat in i den skola, till hvars lärarepersonal de på papperet räknas. Jag föreställer mig, att detta ej är olagligt utan fullt lojalt, eftersom det praktiseras, men det är likväl något, som bör tagas i betraktande vid jemförelsen.

En talare före mig vidrörde lärarnes löneförhållanden i Danmark. För min del känner jag ej så noga, huru högt lärarebildningen står i Danmark, eller hvilken jemförelse man kan anställa mellan de offentliga skolorna i detta land och vårt; men af en händelse kom jag i höstas att i en dansk tidning se en uppgift om lönerna vid dervarande ele-

mentarläroverk. Der lemnades åtskilliga uppgifter, som jag för min del måste antaga vara riktiga, ty jag har jämfört dem med hvad som finnes uppgifvet i den danska statskalendern, hvilken i dylika saker är mera fullständig än vår, derigenom att den jemte tjenstemännens namn upptager lönebeloppen. Jag har på detta sätt inhemtat, att en rektor i Danmark endast har 77 procent af en svensk rektors lön, att en öfverlärare i Danmark har endast 48 procent af en svensk lektors lön, och att adjunkterna derstädes åtnjuta endast 64 procent af den lön vi lemna motsvarande lärare hos oss. En jämförelse mellan lärarnes löneförhållanden i Danmark och Sverige utfaller således ej fullt så tröstlös för de senare, som den af motionären framställda jämförelsen. Jag upprepar, att de danska förhållandena icke äro mig närmare bekanta, men så mycket vet jag, att lärarne derstädes besynnerligt nog lefva och taga sig fram med sina i jämförelse med de svenska lärarnes betydligt mindre löneinkomster. Det är svårt att med tanken härpå rätt första, huru lönerna kunnat anses vara så dåliga hos oss, da man i grannlandet kan berga sig på betydligt mindre.

Emellertid har, såsom motionären framhållit, Utskottet temligen knapphändigt motiverat sitt afslag å motionen. I hvilken riktning den ärade motionären skulle önskat, att Utskottet, med afseende å motionens syfte, hade uttalat sig, är lätt att förstå, men för min del är jag rädd för sådana uttalanden innan all den utredning föreligger, som endast af Kongl. Maj:t kan lemnas. Jag tror ej det är passande för Stats-Utskottet och kanske ej ens för Kammaren att gifva något vitsord om våra elementarlärares duglighet i allmänhet, eller att på förhand uttala sig i den riktningen, att deras löner äro för små och deras ekonomiska ställning förtviflad. I händelse Utskottet hade varit öfvertygad att det stode så illa till, skulle Utskottet naturligtvis varit skyldigt att föreslå hjälp åt de nödlidande. Innan Riksdagen närmare uttalar sig i ämnet, bör fragan först vara utredd, men Kongl. Maj:t har ej för Riksdagen framlagt någon utredning. Det är visserligen bekant, att hos regeringen framstälts begäran, att proposition angående löneförhöjning åt elementarläroverkens lärarecorpser måtte föreläggas den nu församlade Riksdagen; men när Kongl. Maj:ts regering egt nog styrka att motstå de påtryckningar i det fallet, hvilka, så vidt jag kan se, ej varit obetydliga, så skulle det se besynnerligt ut, om Riksdagen nu uttalade något, som kunde anses innebära ett ogillande af regeringens åtgärd att icke framlägga proposition i ämnet. För min del har jag varit angelägen, att Riksdagen ej skulle göra ett sådant uttalande, och jag har derföre varit med om det beslut, hvartill Stats-Utskottet kommit.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr J. Anderson i Tenhult: Om man än erkänner, att en löneroglering för de ifrågavarande lärarne är väl behöflig, så återstår dock att tillse, hvarifrån medel dertill skola tagas. För min del anser jag, att medlen böra åstadkommas genom förhöjda terminsafgifter. Jag finner det nemligen alldeles orimligt, att personer med förmögenhet skola få så godt som alldeles fri uppfostran. Det finnes vid läroverken ynglingar med icke blott 100,000-tals, utan med millioner kronor; och

(Om löneför-
bättring åt
rissa lärare
m. m.)
(Forts.)

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

att sådana skola på statens bekostnad få fri undervisning, lär väl icke vara riktigt. Jag vill härmed icke hafva sagt, att *alla* böra betala, utan endast de, som hafva råd och tillfälle dertill. Vi hörde för några dagar sedan, då det gälde kompetensen att föra befäl å fartyg, att här yttrades den åsigten, att de personer, som tagit sina därför nödiga examina, hade en egendom eller ett värde inom sig sjelfve. Jag föreställer mig, att detta påstående äfven med afseende på nu ifrågasvarande personer är tillämpligt. Är nu förhållandet sådant, så frågar jag: bör då staten bidra till att öka dessa personers stora förmögenhet med ännu mera? Jag tror icke, att det så bör vara, utan den, som eger tillgångar, bör betala för sin undervisning.

Nu är det möjligt, att regeringen till en annan Riksdag framlägger förslag till en löneförhöjning för elementarläroverkens lärare. Jag skulle då för min del önska, att regeringen på samma gång äfven måtte framkomma med ett förslag till terminsafgifternas höjande, så att en och hvar finge betala efter råd och lägenhet. Det har dessutom fästas min uppmärksamhet, att ett icke så obetydligt antal af lärjungarne vid läroverken såväl som vid universiteten icke använda den förmögenhet, som de sålunda förvärfvat sig, till rikets gagn, utan tillgodogöra sig den helt och hållet för sig sjelfve. De egna, sedan de väl lemnat läroverken, hela sin tid och uppmärksamhet åt sina egna angelägenheter och ekonomi o. s. v. Hvad har då staten för hvad den kostat på dem? Det kan visserligen invändas, att staten behöfver lärda personer äfven inom andra verksamhetsgrenar än blott embetsmannabanan; men jag frågar, om det gagn, de derstädes bereda staten, kan motsvara hvad staten kostat på dem. Jag vill emellertid icke vid detta tillfälle göra något direkt yrkande, utan har endast velat fästa uppmärksamheten på de förhållanden, jag nu tagit mig friheten påpeka.

Herr Östling: Här har af en och annan talare framhållits åtskilliga förhållanden, som jag anser mig böra söka att i korthet bemöta.

En talare har anställt en jämförelse emellan skolläraryrket och komministrar med 800 à 900 kronor i årlig lön och förklarar, att, om desse senare kunna berga sig på så litet, så böra naturligtvis också skolkarlarne kunna göra det med 1,500 kronors inkomst. Detta vore mycket riktigt, om jämförelsen i alla punkter hölle streck. Men först och främst torde det vara ganska få, om ens några komministrar med sådan lön, som nämnde talare uppgaf, emedan de dessutom ega hvarjehanda löneförmåner, som icke äro uppskattade i penningar, och för det andra är det min öfvertygelse, att många skolkarlar skulle vara ganska nöjde med att i ekonomiskt hänseende få byta med flertalet komministrar.

Vidare jämförde samme talare ifrågasvarande lärare med pastorsadjunkterne. Hvad desse senare beträffar, så hafva de visserligen icke särdeles stor kontant lön, men de hafva åtskilliga andra förmåner, som äro ganska dyra för lärarne att förskaffa sig i en stad. Och hvad beträffar den lika studietiden, som härvid skulle tagas i anspråk, så ber jag att få upplysa om ett förhållande, som troligen är bekant för de flesta af Kammarens öfrige ledamöter, att nemligen kompetensvil-

koren för att få inträde såsom lärare vid ett läroverk äro vida högre och fordra betydligt längre studiekurs än de, som erfordras för att blifva antagen till tjänsteman inom presterskapet.

En talare på dalabänken yttrade, att det icke var längre sedan än år 1874, då Sveriges elementarlärare fingo en löneförhöjning. Detta är fullkomligt riktigt, men då nu allmänt erkännes, att lärarnes lönevilkor ändå äro för usla och knappa, lärer detta endast innebära, att de före 1874 voro ännu uslare och knappare. Dessutom torde jag böra erinra om, att, såvidt jag icke misstager mig, det var Riksdagen, som då inkom till Kongl. Maj:t med begäran om den då skedda tillökningen i lärarnes löner, och att det således icke är så absolut orimligt, om Riksdagen ännu en gång skulle göra något sådant.

Samme talare nämnde vidare, att det skulle finnas elementarlärare, som icke sjelfva sköta sina tjänster, utan upprätthålla dem genom vikarier. Han har så till vida rätt häri, att, då en elementarlärare är af sjuklighet hindrad att sköta sin tjänst och detta styrkes genom läkarebetyg, en vikarie för honom förordnas, till hvilkens aflönande han dock till en viss grad måste bidraga. Men något sådant förhållande, som talaren påpekade, är, mig veterligt, icke rådande inom läroverken.

Då den ärade vice Ordföranden i Stats-Utskottet uppläste en del af betänkandet, sådant detta var affattadt inom Utskottet, innan det slutligen justerades, hvori skulle funnits ett alternativ, som sedermera ströks mot det att, å andra sidan, åtskilliga andra saker strökos, så är jag nästan frestad tro, att detta, som å andra sidan ströks, var ett erkännande af behovet för lärarne att få förbättrade lönevilkor. Jag är så mycket mera böjd för att antaga något sådant, som jag icke från någon af Stats-Utskottets ledamöter hört uttalas, att det icke skulle vara ett verkligt behof, att lärarne finge bättre vilkor. Är det nu så, att man allmänt erkänner, att elementarlärarnes löner äro för knappa, och, å andra sidan, kompetensvilkoren för lärarne äro så stora, att icke några andra statens tjänstemän äro underkastade så lång studietid för att kunna uppfylla dessa vilkor, så måste det vara billigt att se till, att en tjänstemannacorps, som är underkastad sådana prof, icke ställes i sämre vilkor än öfrige statens tjänstemän. Erkänner man behovet af en förbättring i lärarnes lönevilkor, så synes det mig vara obilligt att binda denna löneförbättring vid en reform inom undervisningsväsendet, ty, såsom en talare redan förut påpekat, torde det kunna dröja temligen lång tid, innan de olika meningarne enat sig om, huru denna reform bör vidtagas, och under tiden har Riksdagen icke beaktat det behof, som verkligen förefinnes inom lärarecorpsen. Allraminst synes det mig vara billigt och rättvist att binda lärarnes löneförbättring vid en sådan reform, som nyss antyddes i det af den ärade vice Ordföranden i Stats-Utskottet upplästa stycket, nemligen en reform vid universiteten eller en förändring i vissa akademiska examina — ett område, som faller helt och hållet utom läroverkens verksamhetskrets.

Jag hyser den tillförsigten, att vederbörande, såväl Regeringen som Riksdagen, med det snaraste komma att tillgodose lärarne i afseende på deras lönevilkor, och det hade varit önskligt, om redan vid denna riksdag ett förslag derom från Regeringen kunnat framläggas. Men

Om löneförbättring åt vissa lärare
m. m.
(Forts.)

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

då så icke skett eller icke kunnat ske, har jag icke något yrkande att i denna riktning framställa, ty jag vet mer än väl, att denna fråga är så omfattande, att den icke kan af Riksdagen afgöras, utan att förut ett förslag är framlagdt från regeringen, med utredning af alla dit hörande frågor. Men jag kan för min del icke gå in derpå att, då man erkänner att en löneförbättring för lärarne är ett *verkligt* behof — och det tror jag här måste erkännas — man skall förhindra tillgodoseendet af detta behof derigenom, att man vid eller framför löneregleringen binder en mängd reformer, som kanske fordra lång tid att genomföra.

Flera föregående talare hafva emellertid yttrat sig i samma syfte som jag och framställt åtskilliga behjertansvärda synpunkter i frågan, hvilka jag icke vill trötta Kammaren med att åter upprepa.

Herr F. G. Sandvall: En talare, en af mina grannar, har här uttalat den åsigten, att den nuvarande tidpunkten skulle vara olämplig för att framkomma med en sådan motion som den förevarande. Jag vill icke förneka, att detta kan vara sant. Men mot samme talares påstående, att frågan är för tidigt väckt, måste jag på det lifligaste protestera. Jag tillhör ingalunda dem, som vilja onödigtvis kasta ut pengar, och allraminst skulle jag vilja tillstyrka något, som innebure ett slöseri med statens medel, men der rättvisan kräfver att göra en uppoffring, der måste man äfven medgifva den.

Det är för hvar och en, och i synnerhet för dem, som bo i städerna, nogsamnt bekant, huru dyra lefnadskostnaden, hyror, vedbrand, tjenare m. m. der äro. Det är för den skull alldeles påtagligt — åtminstone föreställer jag mig så — att, om andra länder gifva sina skollärare mindre lön i kontant än vi, de gifva dem andra förmåner, som för oss möjligen icke äro så noga kända. Men huru som helst, om också andra länder svälta sina tjenare, anser jag icke, att vi böra följa exemplet. Det må väl vara möjligt, att läraren i allmänhet kan såsom ensam person draga sig fram på den nuvarande lönen; men märkvärdigt vore det att påstå, det en lärare med 1,500 kronor årlig lön äfven som gift skulle kunna göra det.

Man har sagt, att det ju blott är några få år sedan lärarnes löner blefvo reglerade. Detta är sant. Men om jag är rätt underrättad, tillkom, före löneregleringen, elementarlärarne en viss del af kronotionde. På samma gång löneregleringen försiggick, bortogs dock denna inkomst. De yngre lärarne finge visserligen en lönetillökning af fulla 500 kronor, men för de äldre inskränktes denna tillökning till 400, 300, 200, ja ända till blott 100 kronor, och de län funnos till och med, som icke kunde ingå på regleringen, enär lönen skulle blifvit mindre än förut.

De, som sålunda finga tillökning, voro emellertid tacksamma därför; bättre något än intet.

Vidare säges det, att frågan om löneförbättringen för elementarlärarne bör anstå, tills en omorganisation af skolorna försiggått. Det vore då åtminstone önskligt, att härmed icke dröjde allt för länge; ty, som ett gammalt ordspråk säger, »medan gräset gror, dör kon». Jag vill icke påstå, att våra lärare behöfva svälta. Men säkert är, att, om man, i afseende på ekonomiska vilkor, jemför dem t. ex. med an-

dra statens tjänstemän, med fabriksidkare eller hvilka som helst i den samhällsställning, som närmast motsvarar deras, man skall finna, att ingen af dessa personer får draga sig fram på så knappa tillgångar som lärarne nu måste göra. Jag var närmare bekant med en nyligen af-
den lärare, som egnat hela sitt lif åt naturvetenskapen och som gjort sig känd icke blott inom Sverige utan äfven i utlandet för sina niti-
ska forskningar på detta område. Han kom dock, sedan han blifvit gift och familjen ökats, i den ställning, att han nödgades för sin existi-
stens till salu utbjuda sina stora botaniska samlingar. Döden kom dock här emellan och befriade honom från jordiska bekymmer. Men
sorgligt måste det vara för en person, som nitiskt sträfvat i statens tjänst och för sitt fosterlands ära, att tvingas uppoffra, möjligen till
underpris, frukterna af sina mångåriga sträfvanden, för att skaffa sig och de sina ett torftigt uppehälle.

Då emellertid hvarken motionären sjelf eller, efter hvad jag kunnat fatta, någon annan här i Kammaran framställt något yrkande, vill icke heller jag göra det. Jag uttalar blott ännu en gång önskligheten af, att en reglering af lärarepersonalens löner måtte så snart möjligt ega rum, öfvertygad som jag är att en sådan för ett stort flertal af lärarne är af *verkligt behof* påkallad.

Herr Gilljam: Som åtskilliga anmärkningar, dem jag ämnat att bemöta, redan blifvit upptagna af några föregående talare, vill jag icke vidare uppehålla mig vid dessa. Några få erinringar har jag emellertid att tillägga.

Hvad först angår jemförelsen med de danske lärarne, så är redan framhållet, att deras ofördelaktiga löneförhållanden icke kunna utöfva något afgörande inflytande på frågan, huruvida våra lärare hafva behof och äro förtjenta af löneförhöjning eller ej. Det skulle visserligen icke heller vara alldeles omöjligt att draga fram jemväl andra länder, der lärarne äro dåligt aflönade; men detta bevisar blott, att lärarne just icke höra till de i afseende på löneförmåner mest gynnade tjänstemän. Den närmast till hands liggande förklaringen till lärarnes i allmänhet knappa aflöning är väl den, att lärarecorpsen är så stor, att när löneförbättring begäres för densamma, vederbörande rygga tillbaka för den betydliga slutsumma, som uppstår, äfven om den tillökning, som kommer hvar och en enskild medlem till godo, är ganska måttlig. Huru litet 1874 års lönereglering i sjelfva verket betydde, skönjes deraf, att flere af de äldre lärarne icke ingingo derpå, utan stannade i den gamla lönestaten, som de ansågo fördelaktigare för sig. Kan detta kallas för en definitiv lönereglering för lärarecorpsen, så förstår jag sannerligen icke, huru en reglering skall vara beskaffad för att verkligen uppfylla sitt ändamål.

Det var emellertid egentligen med anledning af hvad här yttrats om ferierna, som jag begärt ordet. Icke äro dessa tillkomna för *lärarne*, utan för *lärjungarne*. Det är lärjungarne, som framkallat feriernas både tillvaro och längd. Behöfva dessa icke ferierna, nog få lärarne stå till disposition alla tolf månaderna af året. Jag vill dermed icke säga, att icke äfven lärarne behöfva ferier. Det ligger i arten af lärarens verksamhet något, som gör att han icke kan undervisa året

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

om med den friskhet i sinnet och det intresse för sitt kall, som är nödvändiga, för att han må kunna uträtta något med sitt arbete. Ginge det derhän, att läraren måste eller kunde sköta sitt kall såsom ett rent dagsverke, så vore det bästa af honom redan gånget, och undervisningen blefve derefter.

Här har vidare ordats om de timmar, som elementarlärarne äro skyldige att tjänstgöra, och hvilka utgöra för en lektor 20 till 22 och för en adjunkt 24 till 28 i veckan. Multiplicerar man nu detta timantal med 36, så uppkommer hela antalet lästimmor under året, och man tror sig dermed hafva kommit underfund med, hvad en lärare verkligen har att göra. Denna beräkning är dock alldeles oriktig. Man har nemligen lemnat ur sigte det arbete, läraren har *utom* skolan för granskningen af lärljungarnes skriftliga uppsatser, för studier och förberedelser till lektionerna, och som är lika drygt, ja mången gång drygare än arbetet i skolan. Medräknas detta, kan man utan öfverdrift påstå, att de fleste lärare äro upptagne af sin tjänst från morgon till qväll; och om han icke uteslutande egnar all sin tid åt tjänsten med hvad dertill hör, är det ofta emedan han måste skaffa sig biinkomster för att kunna lefva.

Här har äfven talats om, huru lätt det går för sig för en lärare att undandraga sig skötandet af sin tjänst och låta den uppehållas af en vikarie, som, efter hvad det hette, får nöja sig med en ringa betalning. För mig åtminstone är det fullkomligt obekant, att så i något fall skett, der icke fullt giltiga skäl till ledigheten förefunnits. Och hvad särskildt angår den ringa betalningen, som vikarien får uppbära, är det under vanliga förhållanden just samma belopp, som läraren sjelf åtnjutit i lön de fem första åren af sin tjänstetid, eller 1,500 kronor för året.

Man har här äfven sagt, att en lärare kan uppflyttas i högre lönegrad, utan att han behöft sjelf förrätta sin tjänst. Jag anhåller, att till besvarande häraf få hänvisa till Kongl. cirkuläret den 1 Oktober 1875, der särskilda föreskrifter äro gifna angående de uppgifter, som skola till Ecklesiastikdepartementet insändas, då fråga är om lärares uppflyttande i högre lönegrad. Enligt detta cirkulär skall vid ansökningen styrkas, att läraren under loppet af de sist gångna fem åren icke åtnjutit tjänstledighet utöfver en månad. Har han åtnjutit tjänstledighet utöfver denna tid, pröfvar Ecklesiastikdepartementet, huruvida han ändock är berättigad till ålderstillägg eller icke; och jag har aldrig hört någon påstå, att Departementet dervid gått till väga med någon öfverdrifven mildhet. Tvärtom tror jag, att man skulle kunna framdraga ett och annat exempel, der Departementet, åtminstone enligt min uppfattning, varit mer än behöfligt strängt. Det är icke sällan som oegentligheter dragas fram i en diskussion, hvilka icke förekommit i verkligheten, och så har äfven här skett.

Herr Hedlund: Då jag instämmer i Stats-Utskottets betänkande i denna punkt, sker det icke därför, att jag är likgiltig för de bekymmer, i hvilka många aktningssvärde elementarlärare lefva till följd af bristande inkomster vid första inträdet på lärarebanan, utan af ett par andra skäl, som jag anhåller få här angifva.

Först och främst synes mig den form, som blifvit vald för denna motion, egendomlig. En komité har nemligen varit tillsatt, som redan i Maj månad förlidet är ingaf sitt utlåtande till regeringen i afseende å lärarnes löne reglering, men Kongl. Maj:t har det oakadt på grund af förhållandena — »injuria temporum» — icke funnit sig befogad att till Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Riksdagen skulle sålunda nu påminna Kongl. Maj:t om hvad Kongl. Maj:t i detta fall bort göra, ty detta innebär motionen, äfven om det icke direkt deri uttalas. Riksdagen skulle säga att, efter som Kongl. Maj:t icke funnit skäligt lyssna till de framställningar, som direkt eller indirekt i detta komitébetänkande blifvit gjorda, vill Riksdagen i underdånighet anhålla att Kongl. Maj:t täcktes lyssna till, hvad lärarne begärt. Denna form är dock bättre, än om Riksdagen skulle direkt besluta om sådan löneförhöjning, såsom vid ett föregående tillfälle skett; ty detta anser jag skulle vara lika oformligt, som om man, med förbigående af skolstyrelsen och utan att ens höra denna i en fråga, som rörde skolan, skulle direkt vända sig till en kommunal myndighet med begäran om löneförbättring för folkskolelärare. Ett sådant sätt att gå till väga har man visserligen i detta fall låtit bli, men man har i stället valt en annan form, som icke heller är lycklig. Jag är visst icke någon pedant, då det gäller att skriva till Kongl. Maj:t, men att påminna regeringen om att väcka proposition om löneförhöjningar, anser jag icke alltid vara på sin plats. Mitt hufvudskäl, hvarföre jag icke ansett mig kunna biträda motionen, är dock icke något formelt utan ett verkligt materielt, nemligen att vi, som jag hoppas, nu verkligen stå inför en genomgripande reform i afseende å elementarläroverken. De motioner, som i sådant syfte vid denna riksdag blifvit väckta, och som ligga under tillfälligt utskotts behandling, enär de icke ännu hunnit der slutbehandlas, utgöra en af de många yttringar af den allmänna meningen, som i detta hänseende blifvit gifna. Det har så småningom för svenska folket och för en stor del af dess representanter blifvit klart, att det närvarande undervisningssystemet vid rikets elementarläroverk icke kan fortgå, utan att förändringar måste ske, och detta icke endast därför, att strömmen af lärjungar från alla samhällsklasser sväller öfver sina bräddar till den grad, att hvarken läroverkshus, lärarekrafter eller millioner i penningar längre vilja förslå, utan äfven derföre att detta system icke bibringar ungdomen den undervisning eller, rättare sagdt, den uppfostran för lifvet, man anser vara alldeles ovilkorligen af nöden. Jag vill nu icke gå på djupet med denna viktiga samhällsfråga, utan vill endast erinra derom, att det synes alldeles gifvet, att ett af hufvudmomenten vid en förändring måste vara, att åtminstone ett par eller tre af de lägre klasserna skäras bort från elementarläroverken och lemnas till den kommunala skolundervisningen — måhända med understöd af statsmedel — vare sig till kommunala elementarskolor i vanlig mening eller till folkskolan. Min öfvertygelse är, att man får skära bort i botten liksom äfven uti toppen, hvilket senare dock sammanhänger med universitetsbildningen, på hvilken fråga jag dock nu icke vill ingå.

Om nu en sådan reform med elementarläroverken inträffar, och jag skulle gerna nöja mig med en mindre sådan, åtminstone tills vidare,

Om löneförbättring åt vissa lärare m. m.
(Forts.)

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

hvad blir väl följderna deraf? Jo, att en del mindre elementarläroverk med endast två eller tre klasser måste upphöra, och att lärarekrafterna i de lägre klasserna af de öfrige nu varande läroverken blifva lediga; och hvar stå vi väl då? Till följd af det system, som finnes infördt i hela vårt embetsmannastånd, stå dessa krafter icke, mot personernas samtycke, till regeringens förfogande; den enda utvägen blifver att uppföra sålunda öfvertalige lärare på indragningsstat. Jag påminner mig ett exempel i detta fall från den tid, då jag för arbete inom ett utskott mycket sysselsatte mig med statistiska undersökningar i detta ämne. Det fans på den tiden ett läroverk i Örnsköldsvik, tror jag, med 2 eller 3 lärare, men blott — *tre* lärjungar. Det fans jemväl ett tvåklassigt läroverk i Stockholm, jag tror inom Kungsholms församling, som också hade blott *två* lärjungar. Läraren vid sistnämnda skola hade fullmakt på sin befattning och kunde följaktligen icke placeras inom Nikolai eller någon annan af hufvudstadens läroverk, i händelse der varit behof af honom. Likaså hade lärarne i Örnsköldsvik fullmakt på sina tjänster och kunde icke flyttas mot sin vilja till andra läroverk. Samma förhållande var det med läraren i Skeninge, hvilken inom sitt läroverk icke hade *någon* lärjunge. Så bunden är Kongl. Maj:t vid sina tjänstemän, när de en gång fått fullmakt på sina tjänster. Jag vill i sammanhang härmed nämna ett fenomen af enahanda beskaffenhet, som inträffat på ett område, der Kongl. Maj:ts makt i detta afseende brukar vara mera utsträckt, nemligen inom krigsdepartementet. När Kongl. Maj:t ville förvandla regementsskrifvarne vid de särskilda regementena till intendentur, så hörde det till skilnaderna mellan dessa två befattningar, att intendenturerna skulle uppbära inkomsterna på annat sätt än regementsskrifvarne och derjente bestrida åtskilliga göromål vid intendenturen. Emellertid ansåg Kongl. Maj:t sig icke kunna ålägga regementsskrifvarne dessa göromål, utan det befans nödvändigt att uppföra åtskilliga af dem på indragningsstat, derifrån två af dem, om jag minnes rätt, uppbära inkomster, uppgående till respektive elfva och fjorton tusen kronor; och Kongl. Maj:t har ansett sig nödsakad att tillsätta nya intendentur, derföre att ofvannämnda ökning i göromålen icke kunde regementsskrifvarne åläggas. Så bundna händer har Kongl. Maj:t i förhållande till sina embets- och tjänstemän, med undantag af dem i Tullverket, hvilka kunna förflyttas från en ort till en annan. Jag vill icke precis klandra detta system, emedan jag icke kan dölja för mig, att det vore hårdt om en lärare, som efter ansökning erhållit en lärarebefattning t. ex. i Kalmar, skulle blifva mot sin vilja flyttad till t. ex. Örnsköldsvik eller Hernösand. Detta vore ett ingrepp i individens frihet, då han icke sökt befattningen under sådana förhållanden; och jag vill derföre icke klandra systemet, men ett faktum är, att, om den reform, hvarpå jag syftar, skulle komma till stånd, och deraf skulle följa en indragning af lärarebefattningar, så kunna innehafvarne af dessa befattningar icke flyttas till ett annat läroverk, utan måste öfverföras på indragningsstat. Att under sådana förhållanden höja lönerna och i samma mån öka indragningsstaten, tror jag vore mycket betänkligt. Jag anser derföre, att denna löneförhöjning bör föregås af bestämmandet af det vilkor för densammans åtnjutande, att lärarne

*Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)*

skulle vara skyldige att underkasta sig att lemna sina nuvarande platser, i händelse af en förändrad organisation, eller att med andra ord uti fullmakterna, såsom en gång förr uti domarefullmakterna, infördes det vilkor, att lärarne, i likhet med domarena, jemte åtskilliga andra tjänstemän, skulle vara skyldige att underkasta sig den jemkuning i göromål och lönevilkor, som en ny organisation skulle medföra. Då emellertid förslag härom nu icke föreligger, och jag anser det vara betänkligt att utan sådant vilkor gå in på någon löneförhöjning, så kan jag, äfven med det lifliga deltagande, som jag hyser för många i bekymmer varande lärare, icke tillstyrka bifall till denna motion.

Jag ber dessutom att få erinra, att det icke är Riksdagens, åtminstone icke dess Andra Kammars fel, att icke läroverksfrågan kommit i den ställning, der man skulle önska den. Redan vid 1869 års riksdag fattade denna Kammare, på tillstyrkan af ett tillfälligt utskott, af hvilket den, som här talar, hade den äran att vara ledamot, ett beslut, som tydligt anvisade vägen för den reform, man redan då sträfvade efter, och hvilken numera icke heller blifvit öfvergifven, utan tvärtom åter upptagen. Nästföljande år, d. v. s. vid 1870 års riksdag, väcktes af Lektor Rundbäck ett förslag om förändrad organisation af läroverken, hvilket förslag blef af denna Kammare och sedermera jemväl af Första Kammaren antaget. På grund af detta riksdagsbeslut tillsattes af Kongl. Maj:t en komité. Men det märkliga inträffade, att i denna komité insattes hvarken motionären eller någon af de personer, hvilkas meningar gjort sig inom Riksdagen gällande; och resultatet blef — jag ber om ursäkt om någon här närvarande komitéledamot skulle finna sig stött af detta yttrande — att komiténs arbete blef ett dödfödt foster, hvilket icke var antagligt. Ecklesiastikministern omformade visserligen barnet, så att detsamma slutligen förvandlades till 1873 års läroverksförfattning; men med denna äro vi ingalunda belättna; vi stå fortfarande framför den med anspråk på stora reformer. Jag hoppas för min del, att, om det tillfälliga utskottsbetänkande, som vi vänta, blifver affattadt i den anda, jag sålunda vågat antyda, och om Andra Kammaren, såsom jag vågar hoppas, antager detsamma, samt följden slutligen blir en skrivelse till Kongl. Maj:t, resultatet häraf skall blifva, att den nya läroverkskomité, som Kongl. Maj:t i nåder behagar tillsätta, skall blifva vald med hänsyn till det rådande föreställningssättet icke blott hos Riksdagens ledamöter, utan äfven hos föräldrar och medborgare i allmänhet inom hela landet. Om således ett nytt arbete och en ny reform på detta viktiga samhällsområde kommer till stånd, så böra vi hafva fria händer i afseende på den blifvande löneregleringen; och då måste man äfven komma med förslag till nya anslag för lärarne. Det är hufvudsakligen på detta skäl, jag anser, att Stats-Utskottet visligen afstyrkt Herr Hedins motion.

Herr Helander: Det har väckt min uppmärksamhet, att hvarken motionären — hvars förslag är behjertansvärdt — eller någon annan, under den nu sedan en och en half timma pågående öfverläggningen i denna sak, haft något yrkande att framställa. Hur man än må diskutera för och emot, tyckes man sålunda ändå icke komma till samma

Om löneför-
bättring åt
vissa lärare
m. m.
(Forts.)

resultat, hvarför jag anser diskussionen vara ett onödigt förslösande af tid, allrahelst vi hafva så mycket annat att tala om. Icke heller jag har något yrkande att göra; men jag tror, att öfverläggningen ju förr dess hellre bör afslutas.

Herr Abr. Rundbäck: Jag är den föregående talaren tacksam, derföre att han besparat min dåliga hals en ansträngning. Emellertid, ehuru väl något praktiskt resultat ej synes kunna vinnas af denna diskussion, måste vi lärare känna oss tacksamma för den utredning, som frågan om behovet af löneförhöjning åt vår corps derunder fått.

Hvarföre jag begärt ordet är egentligen för att lemna en upplysning med anledning af en oriktig uppgift af talaren på göteborgsbänken, som förklarade, att Kongl. Maj:t vore bunden i fråga om elementarlärarnes transport från en plats till en annan, i det nemligen, då en lärarebefattning å en ort befunes obehöflig, innehafvaren deraf icke kunde förflyttas till en annan tjänstgöringsort, utan måste sättas på indragningsstat. Så är icke förhållandet. Alltsedan ett par och tjugo år tillbaka hafva vi en författning, som säger, att de två yngste lärarne vid hvarje läroverk äro pligtige att på Konungens befallning öfvergå till ett annat läroverk, då så påfordras, dock helst inom samma stift. Detta stadgande har Kongl. Maj:t flera gånger tillämpat, bland annat vid det här omnämnda fallet, då från Ornsköldsviks läroverk en lärare flyttades till läroverket i Umeå. Det var blott denna upplysning jag ansett mig böra meddela.

Herr Hedlund: Den af den siste talaren lemnade upplysningen är fullkomligt riktig. Men jag har icke talat om de *yngste* lärarne, utan om de *lägsta* klasserna.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkterna 32—49:

Biföllos.

§ 3.

Angående
vilkor för ut-
ländings rätt
att inför svensk
myndighet
åtala svensk
man.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af väckt motion om stadgande af skyldighet för utländsk man att vid talans anställande inför svensk myndighet mot svensk man ställa borgen för kostnad och skada.

Uti nämnda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr J. P. Nilsson (motionen N:o 25), var föreslaget, »att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, som innefattar föreskrift för utländsk man, att han icke under annat vilkor får hos någon svensk myndighet väcka eller fortsätta talan mot svensk man eller svensk menighet, än att utländingen till den myndighet, som han anlitar, ingifver en af två svenske, vederhäftige män undertecknad löftesskrift, deri de en för begge och begge för en såsom för egen skuld borga för den kostnad

och skada, som myndigheten kan känna den utländske mannen skyldig att gälda».

Utskottet hade, på anförda skäl, hemställt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr J. P. Nilsson, som yttrade: Lag-Utskottet har i år, liksom förlidet år, afstyrkt antagandet af det förslag, som jag tagit mig friheten väcka. Utskottet erkänner i betänkandet, att uti flera europeiska stater ett dylikt stadgande, som jag föreslagit, förefinnes, men kommer till det slut, att det icke bör införas i den svenska lagstiftningen, förr än reciprocitet med andra länder åvägabragts. Enligt Utskottets mening skulle således den svenska lagstiftningen icke få upptaga något nytt stadgande förr än detsamma blifvit antaget i utlandet. Jag tror dock icke, att vi behöfva vara så beroende af utlandet, att vi icke skulle kunna i första hand fatta ett beslut.

Utskottet anför vidare såsom skäl för sitt afstyrkande, att, beträffande den af mig i motionen antydda olägenheten rörande i hofrätt stäld borgen för kostnad och skada, denna borgen kan i händelse af behof göras gällande på grund af stadgandet i 10 kap. 8 § Handelsbalken derom, att, om gäldenär håller sig undan, när tiden till betalning är inne, eller han är utrikes faren, och ej gods hans finnes, betalningsskyldighet för löftesmannen inträder. Jag undrar dock om detta alltid håller streck. I detta afseende vill jag anförda ett fall, som inträffade för icke längesedan. En svensk hade blifvit stämd af en utlänning, men underrätten ogillade hans anspråk och tilldömde svensken 100 kronor i rättegångskostnad. Utländingen vädjade emellertid till hofrätten, som faststälde underrättens beslut, hvarförutom käranden skulle ersätta svaranden utslagslösen i hofrätten med 9 kronor. Sedan domen vunnit laga kraft, och svensken skulle göra sina anspråk gällande, hade utländingen rest utan att lemna någon egendom kvar. Svensken stämde då dem, som ingått borgen för utländingen, vid hans vädjande till högre rätt, men häradsrätten förklarade, att, som de icke ingått borgen för annat än den kostnad och skada, som kunde komma att af hofrätten ådömas, de icke kunde åläggas att utgifva mera än 9 kronor eller kostnaden för utslagslösen i hofrätten. Af det nu anförda synes således, att den brist, som jag påpekat, ingalunda står att afhjelpa på det sätt, som Utskottet angifvit.

Slutligen säger Utskottet, att med frågans afgörande bör kunna anstå, till dess den pågående omarbetningen af Rättegångsbalken i sin helhet tages i öfvervägande. Ja, då lära vi nog få vänta. Mig synes det, som om det vore bättre att efter hand afhjelpa de brister, som förefinnas. Men när den goda viljan saknas, så kan ingenting gerna blifva utaf.

Då Första Kammarén, efter hvad jag fått höra, bifallit Utskottets utlåtande, lär frågan icke kunna lösas vid denna Riksdag; jag skall icke heller längre upptaga Kammaréns tid, men får dock yrka bifall till min motion och afslag å Utskottets utlåtande.

*Angående
villkor för ut-
ländings rätt
att inför svensk
myndighet
åtala svensk
man.
(Forts.)*

Angående
vilkor för ut-
ländings rätt
att inför svensk
myndighet
åtala svensk
man.
(Forts.)

Herr Thomasson: Om jag också måste erkänna, att olägenheter för en eller annan kunna uppstå till följd utaf den nuvarande bristen inom lagstiftningen af ett lagstadgande, sådant som motionären påyrkat, vågar jag å andra sidan bestämdt påstå, att Lag-Utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande af motionärens förslag, och till och med att Utskottet aldrig haft bättre skäl till afslag än nu. Motionären framlade nemligen samma förslag redan vid sistlidet års riksdag. Lag-Utskottet sökte då göra klart, att en lag, sådan som motionären påyrkat och i synnerhet med den utsträckning han gifvit åt sin framställning, vore af så omfattande beskaffenhet, att det för Lag-Utskottet icke vore möjligt att framlägga något tillfredsställande förslag, helst som saken vore af internationel natur. Det kunde härvid tilläfsventyrs anmärkts, att Utskottet vid sådant förhållande, och då det godkände syftet i motionen, borde hafva tillstyrkt en underdånig skrifvelse i ämnet. Men det torde vara uppenbart, att, då en omarbetning af Rättegångsbalken står för dörren, man icke gerna kunde vänta sig, att Kongl. Maj:t skulle finna skäl att låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till en sådan författning särskildt för sig, utan först i samband med en ny rättegångsbalk i dess helhet, något som, efter hvad man har sig bekant, kommer att ske utan någon erinran från Riksdagens sida. Dessa af Utskottet då anförda skäl blefvo af Kammaren godkända, i följd hvaraf motionen afslogs. Och det är klart, att de skäl, som då gjorde sig gällande, nu vunnit i styrka, när man står ett år närmare den tidpunkt, då man kan vänta lösningen af frågan om rättegångsväsendets ombildning i sin helhet. Jag tror därför icke, att Kammaren nu skall finnas villig att bifalla motionen, hvilket icke heller skulle tjena till något, eftersom Första Kammaren redan godkänt Lag-Utskottets afstyrkande utlåtande, hvartill jag nu hemställer om bifall.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande från Lag-Utskottet inkomna Utlåtanden och Memorial:

N:o 25, i anledning af väckt förslag till ändring i 38 § af förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

N:o 26, i anledning af väckta förslag om ändring i sättet för tillsättande af presterliga tjänster;

N:o 27, i anledning af väckt förslag om tillägg till 17 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

N:o 28, i anledning af väckta motioner om ändring i 25 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

N:o 29, i anledning af väckt motion om tillägg till 35 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

N:o 30, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 15, angående väckta förslag om ändring i 54 § Utsökningslagen;

N:o 31, i anledning af väckta förslag om förändrade stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, äfvensom beträffande beskaffenheten af tingshus;

N:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i 67 § Konkurslagen; samt

N:o 33, i anledning af väckt förslag om tillägg i 126 § Konkurslagen.

På framställning af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att nämnda ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Under åberopande af stadgandet i 55 § Riksdagsordningen, samt med anledning af det vid innevarande Riksdag fattade beslut om löne-reglering för häradsskrifvarne, anmälde Herr *Aug. Bokström* en motion, afseende ändring af gällande bestämmelser i mom. 1 § 75 Bevillningsstadgan angående pröfningskomité's dispositionsrätt öfver den så kallade bevillningsprocenten.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 157, bordlades.

Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.